

**Невідомий посмертний панегірик Петру Могилі
в рукописі кінця XVII століття**

У доповіді буде представлено інформацію про невідомий посмертний панегірик Петру Могилі, що міститься в рукописному Учительному євангелії кінця XVII століття. Після двох польськомовних панегіриків (Nagrobki. Oysu Piotrowi Mohile Лазаря Барановича та Zalopowionu po pogrzebie Jasnie Przewielebnego O. Piotra Mohily Йосипа Калімона, обидва 1647 р.) і двох більш пізніх кириличних панегіриків Антонія Радивилівського (1656 і 1658 рр.), це п'ятий посмертний панегірик київському митрополиту. Цей невідомий твір написаний церковнослов'янською (та ймовірно виголошений) у Київському братському колегіумі (ця інформація міститься в заголовку), мабуть, 1647 року. На жаль, текст зберігся вельми фрагментарно (в обсязі лише кількох початкових рядків), але, тим не менш, має бути врахований в історії української барокової літератури.

Ключові слова: сторія української літератури, барокова література, посмертний панегірик, церковнослов'янська писемність, Петро Могила.

Світлана МОТРУК

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**Литовські статuti як джерело правової культури
та кодифікаційних процесів XVI – XIX ст.**

Серед пам'яток писаного права першочергове місце займають Статuti Великого князівства Литовського – зводи законів, створені на основі місцевих литовських, білоруських, українських (у тому числі т. зв. руських) правових норм та відповідної судової практики. Їх джерелами також були положення «Руської Правди», німецьких і польських судебників, певні складові римського права. Упродовж XVI ст. видано три редакції Статутів: 1529 р. (Старий; 13 розділів, 244 артикули (згодом збільшено до 283)), 1566 р. (Волинський; 14 розділів, 367 артикулів), 1588 р. (Новий; 14 розділів, 488 артикулів). Литовські статuti стали підсумком кодифікаційних законотворчих процесів й ініціатив, які об'єднали в єдиній державі всі землі, включаючи українські, юридично закріпили засади суспільного і державного ладу, а також становище станів і соціальних груп. Вони вміщували норми практично всіх галузей права, чого не було в законодавчій практиці інших європейських країн, та проголошували чинність уніфікованих правових норм на теренах ВКЛ. Це були перші в Європі цілком світські зводи законів, які не будувалися на канонах церковного права. Становлячи фактично феодальні конституції, що обстоювали передусім особисті, майнові, політичні права, Статuti, разом із тим, були кодексами станового суспільства, містили прогресивні правові й політичні ідеї епохи Відродження. Укладені вони староруською мовою. Перші два не публікувалися і поширювалися в рукописах, третій видруковано у Вільно в друкарні братів Мамоничів. Статuti були основним зводом законів в українських землях до 1840-х рр. У Київській, Подільській, Волинській губерніях їх дія припинена сенатським указом від 25 червня 1840 р. Згідно з

імператорськими указами від 4 березня 1843 р. в Лівобережній Україні вони були замінені Зводом законів Російської імперії.

Ключові слова: литовські статuti, Велике князівство Литовське, українські землі, джерела права, правові норми, кодифікаційні процеси.

Ірина ДЗЮБЛЕНКО

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Культурна спадщина Великого князівства Литовського в історичній пам'яті України

У дослідженні розглянуто місце та значення культурної спадщини Великого князівства Литовського (ВКЛ) в історичній пам'яті України. ВКЛ, до складу якого входили значні українські землі, стало простором політичної, культурної та правової взаємодії, що суттєво вплинула на формування української ідентичності. Тому спадщина ВКЛ є не лише частиною минулого, а й активним чинником сучасного культурного самоусвідомлення українців. Особливий акцент зроблено на збереженні рис архітектурної традиції. Ця тема сприяє кращому розумінню складних історичних зв'язків між українськими землями та ВКЛ, а також розкриває потенціал цього минулого для формування європейської ідентичності України. Дослідження має міждисциплінарний характер і базується на аналізі історичних джерел та сучасної історіографії. Замок Любарта в Луцьку є знаковим архітектурним і культурним об'єктом, який уособлює історичну спадщину як України, так і Литви. Він став важливим осередком політичної влади у Великому князівстві Литовському. Фортифікаційна споруда символізує період тісної взаємодії українських земель із литовською державністю. Для України замок є пам'яткою національного значення, що відображає етап формування місцевого самоврядування та української архітектурної школи.

Ключові слова: Велике князівство Литовське, історична пам'ять, українські землі, культурна спадщина, ідентичність, культурна дипломатія, міждержавний діалог.

Світлана БІЛЯЄВА

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Історико-культурна спадщина Великого князівства Литовського на Півдні України у контексті сучасних реалій

Південний кордон ВКЛ, розташований вздовж Північно-Західного узбережжя Чорного моря, мав важливе геополітичне та стратегічне значення як у добу середньовіччя, так і на подальшу перспективу. Воєнно-політичний та торгово-економічний баланс регіону повною мірою відображений у боротьбі за його володіння держав тогочасного світу та наступних історичних періодів: Кримського ханства, Османської та Російської імперії, Радянського Союзу та сучасної Росії. Одним з яскравих свідоків цього процесу є історія фортифікаційної лінії Великого литовського князя Вітовта. Її осередки (замки та портові містечка) були локалізовані у найбільш стратегічно важливих місцях. Це гирла великих рік – меридіональних доріг регіону: Дністра та Дніпра. Деякі ключові пункти були побудовані під наглядом та за сприяння князя Вітовта